

Tospråklighet

**Hvordan legge til rette språkopplæring for
tospråklige i barnehagen**

**Fagoppgave i pedagogikk
Ingunn Selboe**

**DEFU 2006
Oppdal
Høsten 2009
Hine**

Innhold

1.0 Innledning	S.
1.1 Presentasjon og begrunnelse av tema og problemstilling.....	s.
1.2 Avgrensing og presisering av problemstillingen.....	s.
1.3 Definisjon av viktige begrep.....	s.
1.4 Oppgavens oppbygging.....	s.
2.0 Valg av metode	S.
2.1 Kvantitativ og kvalitativ metode	
2.2 Intervju som metode.....	S.
2.2.1 Mulige feilkilder	
2.2.2 Intervjuguide	
2.3 Om datainnsamlingen.....	S.
2.3.1 Om intervju i <i>Bhg 1</i>	S.
2.3.2 Om intervju i <i>Bhg 2</i>	S.
2.4 Presentasjon av data, resultater.....	S.
2.4.1 <i>Bhg 1</i>	S.
2.4.2 <i>Bhg 2</i>	S.
3.0 Teori tilknyttet språklig mangfold i barnehagen	S.
3.1 Tilnærming til mangfold.....	S.
3.2 Sammenhengen mellom ord og begrep.....	S.
3.3 Nødvendigheten av likeverdige partnere	S.
3.4 ”De signifikante andre”.....	S.
3.5 ”Stillasbygging”.....	S.
4.0 Tilskudd	S.
5.0 Drøfting og refleksjon	S.
5.1 Tilnærming til mangfold.....	S.
5.1.1 Tospråklig assistent.....	S.
5.2 Morsmålets betydning.....	S.
5.2.1 Morsmålets betydning i forhold til identitet.....	S.
5.2.2 Morsmålets betydning i forhold til norskopplæring....	S.
5.3 Hvordan skape motivasjon for å lære norsk?.....	S.
5.3.1 Kompetanse	S.

5.3.2 Foreldre.....	S.
5.3.3 Tilhørighet.....	S.
6.0 Konklusjon.....	S.
Litteraturliste.....	S.
Vedlegg.....	S.

1.0 Innledning

1.1 Presentasjon og begrunnelse av tema og problemstilling

Denne fagoppgaven er en del av eksamen i pedagogikk. Ved denne har vi stått fritt til å velge eget tema og problemstilling under temaet ”Den profesjonelle førskolelærer”. Mitt valg av tema falt på tospråklighet. Og bakgrunnen til det er fordi jeg er tante til ei jente som har tospråklig bakgrunn og går i barnehagen. Av naturlige årsaker har jeg snakket en del med hennes foreldre om deres erfaringer når det gjelder dette. Så jeg er både faglig og personlig engasjert og jeg ønsker å utvikle en faglig kompetanse på dette området.

På den måten har jeg som vikar i ulike barnehager blitt oppmerksom på tospråklig barn i barnehagen. Mitt inntrykk er at flere av barnehagene føler seg litt usikker på hvordan de skal gå fram når det gjelder de barna som kommer fra familier med et morsmål som er ukjent for dem. Og at barna lærer seg språket best på egenhånd, i lek. Men samtidig snakket de ansatte om at det var mange utfordringer med det å ha barn med ulik språklig bakgrunn i barnehagen. Jeg undret meg litt på dette, hvor ligger problemet?

Jeg la spesielt merke til et søskenpar med tospråklig bakgrunn i en av barnehagene: Når de var i barnehagen gikk de hånd i hånd over alt. Det så ut til at den yngre søsteren ikke ville ha øyekontakt med andre enn sin eldre bror. Broren prøvde litt forsiktig å ta kontakt med andre barn på sin alder, men ble på en måte hindret av ansvaret for søsteren, så det ut til. Han kunne snakke og forstå litt norsk og søsteren forstod antageligvis litt. Jeg begynte å tenke på hva barnehagen kan og bør gjøre for disse barna ettersom situasjonen ikke virket utviklende, men heller stigmatiserende. Jeg så på språket som en av hindringene for disse barna til å kunne fungere bedre i barnehagen.

Og det jeg ville finne ut var hvordan jeg på best mulig måte kunne hjelpe tospråklige barn gjennom språkopplæring. Etterhvert falt valget på denne problemstillingen:

”Hvordan legge til rette språkopplæringen for tospråklige i barnehagen.”

Dette er viktig å kunne noe om i jobben som profesjonell førskolelærer fordi veldig mange barnehager har, eller kommer til å få, barn med ulik språklig bakgrunn. Disse trenger hjelp til å tilpasse seg i barnehagen. Da trenger vi kunnskap for å kunne gi barna det de trenger.

1.2 Avgrensing og presisering av problemstillingen

Når jeg i min problemstilling snakker om tospråklige vil det gjelde barn med en annen språklig bakgrunn enn norsk, engelsk, dansk, svensk eller samisk. Dette er dels på grunn av at disse antageligvis i de fleste tilfeller vil kunne kommunisere med andre i barnehagen og dels fordi tilskuddet til tiltak for å bedre språkforståelsen blandt minoritetsspråklige barn i førskolealder ikke omfatter barn med nevnte språklig bakgrunn.

Jeg forstår at holdningsskapende arbeid blandt personalet i barnehagen har stor betydning for hvordan språkopplæring for tospråklige blir prioritert og jobbet med. Foreldresamarbeid er også noe som er veldig viktig at fungerer på en tilfredstillende måte. Dette er ikke mitt hovedfokus og det er også begrenset hvor mye jeg kan ta med i denne oppgaven som har et avgrenset sideantall på tjue. Jeg vil derfor bare skrive kort om det i denne oppgaven.

1.3 Definisjoner av viktige begrep

Tospråklig: i forhold til barnehage vil det si at man i større eller mindre grad kan snakke og lytte til to språk. Jeg kunne brukt andre begreper på barna jeg skal skrive om, men jeg velger å bruke en betegnelse gjennom hele oppgaven.

Tospråklig assistent: en voksen som har et annet morsmål enn norsk, samisk, svensk, dansk eller engelsk.

1.4 Oppgavens oppbygging

I kapittel to en redegjørelse for hvilken metode jeg har brukt i innsamlingen av data, litt om selve datainnsamlingen og informasjon om barnehagene og dens informanter. Til sist i dette kapittelet skriver jeg om resultatene av datainnsamlingen.

I kapittel tre skriver jeg om teori tilknyttet språklig mangfold.

I kapittel fire litt om tilskuddsordningen i forhold til tiltak for å bedre språkforståelsen blandt minoritetsspråklige barn i førskolealder.

I kapittel fem drøfter jeg og reflekter over resultatene fra datainnsamlingen i forhold til teorien jeg har skrevet om i kapittel tre.

I kapittel seks står det hva jeg har konkludert med i forhold til problemstillingen.

2.0 Valg av metode

Når vi snakker om *metode* i forhold til innsamling av data så handler det om en fremgangsmåte man bruker for å få kunnskap eller teste ut om en påstand er sann, gyldig eller holdbar. (Dalland, 2007) I forbindelse med denne oppgaven er jeg en forsker som skal få kunnskap om hvordan det kan legges til rette for språkopplæring i barnehagen for tospråklige. Jeg måtte velge en metode for å skaffe meg de data jeg ønsket.

2.1 Kvalitativ og kvantitativ metode

Vi har to metoder vi kan bruke for å samle inn data i samfunnsvitenskap; kvantitativ eller kvalitativ metode. I den kvantitative metoden brukes metoder som gjør at man kan *telle* informasjon som er samlet, i motsetning til i den kvalitative metoden hvor man heller *tolker*. Men de kan også gå litt om hverandre ettersom man også kan tolke tall og man kan telle det man har tolket. Den store forskjellen blir hvordan man innhenter data i de to forskjellige metodene. (Dalland, 2007)

I min sammenheng følte jeg det var naturlig å velge kvalitativ metode på grunn av begrensningen på hvor mange som faktisk kunne gi meg svar på det jeg lurte på. Framfor kvantitativ som heller kan gi svar fra mange ved at man for eksempel sender ut spørreskjema. Jeg var interisert i å få fram en helhet i arbeidet med språkopplæringen. Og det som er spesielt, for eksempel om de hadde ulike opplegg på de to barnehagene og ulike prioriteringer. Jeg var også interisert i å få forståelse for opplegget, framfor å forklare det. Flexibiliteten ved at man ikke har noen faste svaralternativer i kvalitativ metode er bra, intervjuobjektet får mulighet til å gi sine svar formulert som sine egne tanker. (Dalland, 2007)

2.2 Intervju som metode

Jeg valgte kvalitativt intervju som metode fordi da er det større sjanse for å få fram kunnskap som ikke nødvendigvis kommer når informanten skal skrive ned svaret, men kanskje i større grad når informanten, i en samtale, kommer inn i en tankerekke. Holdninger og syn kan også komme fram i et intervju, ikke i en spørreundersøkelse. (Dalland, 2007) For eksempel kan jeg kanskje finne ut om ulike holdninger til to-språklige generelt som gjør at de prioriterer slik de gjør. Også mimikk, kroppsspråk og tonefall kan analyseres.

2.2.1 Mulige feilkilder

Feilkilder kan være missforståelser rundt spørsmål, men jeg tenkte å unngå det siden det var et åpent intervju som skulle være mere som en samtale. Sånn at det skulle være rom for å korrigere og spørre opp igjen. Jeg skulle ikke notere under intervjuet, det skulle kun være opptak. Derfor er feilkilden med å notere feil ikke tilstede. Lyden på opptaket kunne blitt dårlig, men jeg gjorde tester før intervjuet som tilsa at alt skulle være i orden.

Det er viktig for meg å erkjenne at mine holdninger og meninger kan ha påvirket intervjuet og dermed også rapporten på grunn av at jeg blir deltagende i innhenting av data. Dette måtte jeg være bevisst på når jeg skulle skrive resultatene av undersøkelsen.

2.2.2 Intervjuguide

Spørsmålene jeg brukte i min intervjuguide valgte jeg utifra hvilken kunnskap jeg hadde på det tidspunktet jeg skrev dem. Da hadde jeg lest litt, men ville selvfølgelig vite mer. Min interesse var kunnskap, ikke en avklaring av en påstand. Jeg ville jo også at dette intervjuet skulle være mer som en samtale på grunn av egne erfaringer med å være intervjuobjekt. Det er mere avslappende i motsetning til at det kan føles som et slags avhør.

Det jeg ikke kunne være helt sikker på var intervjuobjektets teoretiske kunnskaper i forhold til mine. Kan vi ha lest ulik litteratur som står opp imot hverandre? Jeg måtte stole på deres erfaringer i jobben for språkopplæring, også kunne jeg sammenligne i forhold til enda mer teori jeg etterhvert har lest.

Utgangspunktet mitt var ni hovedspørsmål, hvor noen av dem hadde underspørsmål. Jeg formulerte spørsmålene også etter problemstillingen, min interesse var altså å finne ut hvordan språkopplæringen ble tilrettelagt i den aktuelle barnehagen sånn at jeg kunne lære noe om det. Spørsmålene mine var like viktige som påminnelser for meg selv om hva jeg gjerne ville ha med i intervjuet.

2.3 Om datainnsamlingen

Det ideelle hadde vært å intervju en barnehage som har lang erfaring i språkopplæringen av tospråklige barn. Der de også har fått påvist at deres arbeid er utviklende for de tospråklige som individer. Dette visste jeg ikke noe om på forhånd.

Datamaterialet består av to intervjuer jeg har gjennomført i to barnehager, i forskjellige kommuner. Jeg valgte to forskjellige kommuner fordi jeg tenkte at de kanskje hadde forskjellige måter å arbeide på sånn at flere aspekter ved språkopplæring kunne komme frem. Barnehagene ble valgt ut på bakgrunn av min kunnskap om dem gjennom vikariat og at jeg har hatt praksis i forbindelse med utdanningen der. Jeg visste derfor at de har, eller har hatt, tospråklige barn i sine barnehager og at de dermed hadde verdifulle erfaringer jeg kanskje kunne få sjansen til å lære av. På grunn av tidsbegrensning valgte jeg å begrense antall barnehager til to.

Jeg sendte ut informasjonsbrev med forespørsel om intervju til de to barnehagene. Jeg lot de få noen dager på seg før jeg tok kontakt, akkurat som jeg hadde skrevet i informasjonsbrevet. I den ene barnehagen snakket jeg med styrer, som jeg kjenner litt fra før, og hun var positiv til intervju. Men hun ga uttrykk for at barnehagen var usikker på om de hadde den informasjonen jeg var ute etter. Jeg følte de var litt usikre på sin kompetanse. Men jeg påpekte at all informasjon var nyttig og at jeg kun var interisert i å lære av deres erfaringer. Hun sa hun hadde snakket med en pedagogisk leder, som forøvrig også har en stilling som assisterende styrer, og hun var villig til å la seg intervju. Det var hun som hadde hatt mest med de flerspråklige å gjøre, fikk jeg fortalt. Heretter vil jeg referere til denne barnehagen som *Bhg 1*.

Når jeg tok kontakt med den andre av de to jeg sendte brev til så takket de høflig nei til å bli intervjuet. De hadde nylig tilsatt en ansatt som ekstra-ressurs for de tospråklige. Hun hadde ikke kommet igang med noe opplegg og hun følte ikke hun hadde noen svar å gi meg siden

hun heller ikke hadde noen tidligere erfaring med tospråklige barn i det hele tatt. Men styrer i denne barnehagen tipset meg om en barnehage i nabokommunen som hun visste hadde jobbet en del med tospråklige barn. Dermed sendte jeg et informasjonsbrev til den barnehagen og etter noen dager snakket jeg med dem over telefon; og her fikk jeg et positivt svar med en gang. Denne barnehagen vil jeg senere i teksten referere til som *Bhg 2*.

2.3.1 Om intervju i *Bhg 1*: (Kommunal barnehage. Fem avdelinger, fordelt på 2 hus.)

Jeg føler at jeg ble mottatt på en hyggelig og åpen måte. Ettersom vi kjenner hverandre litt fra før ble det litt avslappet stemning også, følte jeg. Etter forespørsel fra meg fikk vi sitte på et adskilt, rolig rom. Det eneste som eventuelt kunne være en forstyrrelse var at vi hadde utsyn til barnehage-barna som lekte seg utenfor, men jeg følte ikke at det påvirket samtalen.

Jeg valgte å bruke min private mobiltelefon for å gjøre opptak av intervjuet. Vi satt ved et bord. Hun på enden og jeg på siden, ganske nær så begge kunne høres på opptaket. Til å begynne med ble det nok litt ”stivt”, men når vi begynte å snakke så ble det mere som en normal samtale, vi slappet nok begge mere av.

Informanten: Dette er en dame i 50-årene som er utdannet førskolelærer, nå jobber hun som pedagogisk leder på en av de tre avdelingene pluss at hun er assisterende styrer. Hun fortalte også at alle ansatte i barnehagen hadde for noen år siden vært på et kurs angående det å ha de, som hun refererer til som fremmedspråklige, i barnehagen. Vi kjenner hverandre litt fra før; jeg har hatt praksis i denne bhg og jeg har også hatt et intervju her før i forbindelse med en annen oppgave. Før jeg satt på opptak snakket vi litt sammen om hvordan jeg skulle gjøre det. Vi var begge litt nervøse, jeg fordi jeg ikke var sikker på om jeg hadde de riktige spørsmål for å komme fram til de svarene jeg gjerne ville ha og hun fortalte hun hadde litt prestasjonsangst i forhold til spørsmålene mine. Hun fikk lese dem før vi satte igang intervjuet og opptaket. Hun var klar på at de ikke arbeidet direkte med dette nå og var litt redd for å ikke huske det som var viktig, men hun trodde hun ville komme på det etterhvert som vi snakket. Hun synes det var positivt at intervjuet skulle være mere som en samtale.

Jeg synes intervjuet gikk greit. Intervjuobjektet begynte å vri samtalen litt mere over til foreldresamarbeid når jeg kom mot slutten av intervjuet. Jeg tenkte på om jeg skulle prøve å

vri samtalen over til språkopplæring igjen, men jeg syntes det hun sa var interessant og dessuten forstår jeg at det er viktig del av barns språkopplæring også.

2.3.2 Om intervju i *Bhg 2*:: (Kommunal barnehage. To avdelinger)

Som sagt fikk jeg altså tips om at denne barnehagen har, og har hatt flerebarn som er to-språklige. Og som i *bhg 1* sendte jeg informasjonsbrev, og lot de få litt tid før jeg ringte. Jeg snakket med flere før den ”riktige” personen ble ledig og alle virket veldig hyggelige og positive. Vi avtalte et intervju.

Denne barnehagen kjente jeg ikke fra før. Ukjente voksne, barn og lokasjon. Jeg ble møtt på trappa av, den fortsatt hyggelige, virksomhetslederen i denne kommunen. Følte meg godt mottatt fra første stund. Jeg fikk hilse på alle ansatte, og jeg merket også godt at de var veldig opptatt av språkopplæringen for disse barna, og de ga uttrykk for at jeg kanskje kunne gi dem ideer eller litteratur som de kunne ha bruk for videre i sitt arbeid.

Jeg fikk tilbud om å snakke med pedagogisk leder og en fagarbeider (barne-og ungdomsarbeider). Jeg sa at jeg gjerne ville snakke med en av gangen og at jeg ønsket at det skulle være på et rom hvor vi ikke ble forstyrret. Og det fikk vi. Eneste eventuelle forstyrrelsen var at vi kunne se, og så vidt høre barna som lekte ute.

Denne gangen hadde jeg fått låne en diktafon fordi det ikke var plass til mere lydfiler på min telefon. Jeg hadde fått opplæring i denne diktafonen tre timer før, så jeg følte at jeg var rimelig trygg på den. Vi satt på hver vår side av et bord og jeg holdt diktafonen imellom oss.

Her fikk jeg tilbud om servering, imotsetning til *bhg 1*. Det er ikke noe som er veldig viktig, men det er koselig å bli tilbudt noe. Man føler seg på en måte litt mere viktig da og stemningen blir litt lettere, følte jeg. Ikke så formell.

Informanten(e): Jeg fikk først snakke med fagarbeideren. Dette er en dame i 50-årene som har jobbet ca 25 år i denne barnehagen. Det var hun som hadde hatt ansvaret for språkopplæringen for barna som hadde vært der året før. Da hadde de fått den stillingen som 100 % ekstra-ressurs. De hadde ønske om å jobbe mer med dette i år også, men de hadde ikke blitt innvilget den ekstra-ressursen. Hun fikk lese igjennom mine spørsmål først, men vi ble

enige om at vi ikke skulle følge dem slavisk, men snakke om det som naturlig kom opp. Så skulle jeg følge med på at jeg fikk svar på alt jeg lurte på.

Jeg følte at hun ga meg de svarene jeg trengte og jeg valgte derfor å ikke bruke diktafonen på samtalen med pedagogisk leder etterpå. Vi snakket mere generelt rundt det å ha flerspråklige barn i barnehagen og det var også veldig interessant.

2.4 Presentasjon av data

Her vil jeg presentere et utdrag fra intervjuene som jeg mener er viktig i forhold til min problemstilling.

2.4.1 Bhg 1 har lang erfaring med to-språklige. For noen år siden hadde de rundt ti nasjoner representert. Og ellers har de alltid hatt noen som har vært tospråklige.

De har ikke hatt nedskrevne planer for språkopplæringen, men de har alikevel jobbet aktivt for at barna skal lære norsk. Nå har de to tospråklige barn i barnehagen, men informanten forteller at de ikke bruker noe ekstra tid på norskopplæring fordi dette er barn nummer to og tre i barnehagen. Familiene har vært her en stund og barna som er i barnehagen nå er søsken av barn som allerede har gått her. Dette forteller hun er stor forskjell fra å være helt ny.

Språkopplæring: Det er ikke blitt brukt noen spesielle planer i forhold til språkopplæringen. Informanten forteller at de fokuserer på det hverdagslige. De bruker gjerne konkrete som middel for at barna skal forstå, forteller hun. Og norske bøker blir også brukt. Der får de mulighet til å si ordene på sitt språk, hvis de vil.

For å finne ut hva barna kan så forteller hun at de bruker et TRAS-skjema på de tospråklige barna. TRAS betyr Tidlig Registrering Av Språk. (Heretter skriver jeg bare TRAS-skjema) Men det blir ikke helt riktig, kan hun fortelle, fordi de ikke får registrert hva de faktisk kan på sitt morsmål.

Informanten mener den største utfordringen er missforståelser. Hun ser at barna blir frustrerte når de i lek ikke forstår og ikke blir forstått. Det er helst når de er rundt 4-5 år at det er mest frustrerende å ikke blir forstått, da kan de bli litt fysisk voldsom, forteller hun.

Gode råd i forbindelse med språkopplæringen er det å være tilstede i hverdagen. Bruke språket aktivt i alle situasjoner; påkledning, matsituasjon. Få barna inn i leken, i mindre grupper helst. Foreldrene må bli trygg på barnehagen, fordi da er de interisert i at barna skal være i barnehagen. Og dermed har barna større mulighet for å lære seg norsk. Det beste for norsk-opplæring er å ta barna ut av gruppa.

Personalet: Informanten forteller at de ikke har noen morsmålsassistent. Det finnes ingen tilgjengelig så de fokuserer heller på å lære barna norsk.

Hun forteller om at personalet var på et kurs hvor de fikk lest eventyret om ”Den grønne votten”, som alle kjenner til, på kurdisk. Da ble det brukt konkreter og de opplevde at det var veldig bra, de kunne følge med på hva som ble sagt fordi de kunne eventyret fra før og at konkreter ble brukt. Det synes de var engasjerende.

Foreldre: Informanten forteller at de oppfordrer foreldrene til å snakke morsmålet hjemmet. Sånn at det ikke skal bli glemt. Hun sier at når barna lærer to språk samtidig så lærer de fortere. De ansatte forteller også foreldrene at det finnes bøker på deres morsmål de kan låne på bibiloteket.

Men hun forteller at de har noen barn nå hvor foreldrene bruker morsmålet aktivt hjemme, men barna snakker likevel norsk seg imellom. Det kan se ut som om morsmålet blir glemt litt om litt. Her har foreldrene ytret ønske om morsmålsundervisning når barna begynner på skolen.

Informanten forteller at det har vært litt forskjellig i forhold til hvor mye foreldrene har ønsket å fokusere på hjemlandet i barnehagen, noen vil for eksempel gjerne markere nasjonaldag mens andre ønsker at barnet bare skal lære om norsk kultur for å ”bli norsk.” Dette sier hun at de må respektere. Men hun forteller om en mor som hadde en lesestund i barnehagen for alle barna, hvor hun leste en bok fra deres hjemland. Det var populært.

2.4.2 *Bhg 2* forteller at når kommunen i fjor hadde bestemt seg for å ta i mot en stor gruppe mennesker fra et afrikansk land fikk barnehagen tildelt en 100% stilling som ekstra ressurs for å hjelpe de tre barna det gjaldt med å lære seg norsk.

Det var virksomhetslederen som ga informanten oppgaven med å gi de tospråklige barna norsk-opplæring. Dette hadde ingen i barnehagen erfaring med fra før, men hun forteller at hun synes det var interessant fra første stund å jobbe med de tospråklige. Nå for tiden har de ingen ekstra-ressurs, den stillingen ble tildelt bare for året før. Selv om det fortsatt er fem tospråklige barn i barnehagen. Men hun sier også at de har snakket om å prøve å få ansatte en morsmålsassistent som gjør at ikke barna glemmer morsmålet. Hun forteller nemlig at de to eldste, som er brødre, ikke snakker morsmålet seg imellom lenger. Bare norsk. Ikke hjemme heller fordi mor mener at de skal bli norsk og oppfordrer dem til å snakke norsk. Hun snakker også en del norsk med dem.

De to afrikanske landene som er representert i denne barnehagen er motsetninger i forhold til å tilpasse seg, mener informanten. Den ene familien benytter seg av tiden i barnehagen fullt ut og er veldig positiv til at barna skal lære norsk fort. Her er også barna veldig engasjerte og motiverte for å lære, hun tror det er på grunn av støtten de får hjemmefra. Mens den andre familien uteblir plutselig uten å gi beskjed og viser ikke noen spesiell interesse for å lære.

Språkopplæring: Informanten forteller at det ikke ble gjort noen kartlegging av hvor mye barna kunne på sitt eget språk før de kom i gang med språkopplæringen.

Opplegg hun laget for et helt år var utifra sin egen fantasi og kunnskap som var basert på erfaringer med egne barn og noe som heter ”Snakkepakka”. I ”Snakkepakka” finnes bøker, spill og for eksempel poser som kan inneholde et helt eventyr(norske) i konkrete. Der er det også mange slags dyr, frukt og grønnsaker. Hun sier de har brukt konkrete hele veien og for eksempel lært om kroppen, om klær, om hus og hjem.

Norskopplæringen foregikk slik at disse tre to-språklige barna det gjaldt ble trukket ut av gruppa og inn på et eget, avskjermet rom. De valgte å ikke inkludere norske barn i opplegget fordi det ble for mange. Jobben var stor nok med de tre. Men hun forteller at etterhvert som barna begynte å lære seg litt mere norsk ble de ganske fort akseptert som lekekamerater. Spesielt den eldste, som var god i fotball, ble godtatt. Dermed lærte han mye norsk gjennom barna. Informanten forteller også at hun satt mye på gulvet inne på fellesområdet i barnehagen og lekte med de to-språklige, og da kom flere norske barn og lekte sammen med dem. Og hun sier at de barna som er i barnehagen nå lærer veldig mye gjennom leken.

Selv om de ikke har ekstra-ressursen tilgjengelig nå så blir både de norske og de tospråklige barna lest mye for. Og informanten mener at de lærer veldig mye gjennom å bli lest for. Men de har ikke, og har heller aldri hatt, bøker som er skrevet på et annet språk enn norsk.

I år har de begynt å registrere TRAS-skjema for de som er igjen i barnehagen, helt fra starten på året.

Gode råd i forbindelse med språkopplæringen er å bruke alle hverdagssituasjoner til å benevne ord, og at barna får gjenta ordet. Og ikke bruke for mange ord under en samtale eller når beskjeder blir gitt.

Personalet: Resten av personalet er hele tiden blitt informert om hva informanten har jobbet med sammen med barna. For eksempel når de hadde ”kroppen” som tema var også resten av personalet bevisst på å benevne kroppsdelene under påkledning. Informanten forteller at hun også har brukt hele personalgruppa for å støtte seg til og diskutert hva som kan være lurt å gjøre i forhold til norskopplæringen.

Foreldre: På de første foreldresamtalene ble det brukt telefontolk. Da forklarte informanten hvilket opplegg hun hadde planlagt for barna i forhold til norskopplæringen i barnehagen. Barnehagen oppfordret også foreldrene til å følge opp opplegget hjemme. Hun forteller at de var flinke til å samarbeide. Det ene foreldreparet snakker en del norsk med barna hjemme, og de barna snakker også bare norsk seg imellom. Foreldrene har ikke blitt invitert inn i barnehagen og deltatt på noe sammen med barna. Men de ansatte i barnehagen har snakket om at de burde gjøre det på grunn av at man gir foreldrene en trygghet ved å vise dem hva barnehagen i Norge går ut på.

Til slutt sier informanten at barnehagen ønsker seg flere ressurser angående bemanning. De er nå tre voksne på en avdeling med atten barn og da får de ikke tid til å følge opp de tospråklige barna på samme måte, selvfølgelig. Hun er lei seg for at hun ikke får fortsette på opplegget de hadde året før ettersom barnehagen har fått tilbakemelding fra skole og foreldre om at det har fungert bra. De har jo også selv sett at barna fungerer i barnegruppa fordi de kan norsk bedre. Det er en motivasjon i seg selv for fortsette arbeidet, sier hun.

3.0 Teori tilknyttet språklig mangfold i barnehagen

3.1 Tilnærming til mangfold

Jeg vil nevne litt om ulike tilnærminger barnehager kan ha til mangfold fordi det har betydning for hvordan barnehagen prioriterer å bruke sine ressurser ovenfor de tospråklige barna. Da snakker jeg om både menneskelige og ressurser og ressurser i form av penger. Penger vil her si tilskudd fra staten til tiltak for å bedre språkforståelsen blandt minoritetsspråklige barn i førskolealder. Dette vil jeg utdype mer i kapittel 4.0.

Problemmorientert tilnærming: Kjennetegn er at de forskjellene mellom kulturene som finnes blir sett på som ”problematisk å ha i barnehagen”, som igjen kan gjøre at de barna det gjelder blir ignorert og ikke anerkjent for de erfaringer og ressurser de faktisk har. Et annet kjennetegn er at de norske i barnehagen blir ”vi”, mens barna med en annen kulturell og språklig bakgrunn blir ”dem/de”. De blir altså satt litt utenfor fellesskapet.

Ressursorientert tilnærming: Kjennetegn her er at personalet i barnehagen er oppmerksom på hva hvert enkelt individ har med seg av kunnskaper og erfaringer, både voksne og barn. Hvis man igjen oppmuntrer til å bruke disse ressursene kan man skape en barnehage som er villig til å utvide innholdet i hverdagen sånn at det blir en mere mangfoldig barnehage. Vi tar ikke bort det tradisjonelle norske, men legger til noe ekstra. (Gjervan, Anderson og Bleka, 2007)

3.2 Sammenhengen mellom ord og begrep

Gjennom ord og begrep forstår vi omverdenen. Når vi både behersker ord og begrep så kan vi altså for eksempel ordet ”kniv” og vi vet at den brukes til å skjære med. Mange av de tospråklige barna som begynner i barnehagen har lært seg ord og begreper på sitt morsmål. Flere av disse begrepene kan også være viktig i forbindelse med det norske samfunnet. Derfor trenger de ikke å lære disse begrepene på norsk, de trenger bare lære seg det norske ordet for det. (Sand, 2008)

3.3 Nødvendigheten av likeverdige partnere

Piaget sier at samarbeid og meningsutveksling mellom mennesker er viktig for utviklingen av intelligens. Språk er da selvsagt av betydning. Men han sier det må være i et forhold med

likverdighet. Ikke ovenfor en autoritet som barnet vil underkaste seg. I et forhold av likeverdighet må barnet kunne justere seg i forhold til andre og akseptere kritikk. De må se seg selv fra en annens synsvinkel. Samtidig som at de lærer å representere seg selv, sin egen rolle og sine meninger. De må kunne justere sin selvcentrerte verden utifra de andre barna og tilpasse seg de regler som finnes. Dette gjør de frivillig fordi de forstår at det er nødvendig. Moraltutvikling og sosial utvikling blir også bedre av å måtte justere seg etter de likeverdige synspunkter og holdninger gjennom samarbeid og diskusjon. Dette blir da det viktigste i forhold til sosialisering av barnet, mener Piaget. Poenget er å legge til rette for at barnets utvikling skal skje integrert og selvstendig. (Gulbrandsen, 2006)

2.4 "De signifikante andre"

Dette uttrykket kommer fra Georg Herbert Mead og sier noe om personer som betyr mer enn andre for et menneske. De første signifikante andre i barnets liv vil danne grunnlaget for barnets oppfatning og forståelse av verden. Hvilket sosialt forhold barnet har til den enkelte vil påvirke hva det lærer. Av foreldrene lærer barnet en ting, av jevnaldrende noe annet og av førskolelæreren en tredje. Reaksjoner fra en betydningsfull person vil ha større betydning enn en "hvilken som helst"-person. (Frønes, 2006, s.55)

2.5 "Stillasbygging"

Jerome Bruner sier noe om at et barn kan lære å utføre en oppgave eller løse et problem gjennom at en voksen støtter det. Den voksne støtter barnet i dets aktivitet helt til det klarer oppgaven selv. Et billedlig eksempel på dette er at når man bygger et hus så trengs også et stillas, når huset er ferdig taes stillas ned. (Gulbrandsen, 2006)

4.0 Tilskudd

Tildelingen av midler til barnehagen beregnes ut av Kunnskapsdepartementet. Tilskuddet tildeles fylkesmann som deretter utbetaler til kommunen. Så må barnehagene søke til kommunen om midler i forbindelse med språkopplæring. Midlene fordeles etter en konkret vurdering av behovet i barnehagen. Tilskuddet tildeles kommunene ut i fra antall minoritetsspråklige barn som er i ordinær barnehage. Dette kommer fram av årsmelding for barnehager hvert år. Kommune-Stat-Rapport (KOSTRA). (Internett: www.regjeringen.no kunnskapsdepartementet. ”Statstilskudd til drift av barnehager”. November, 2009)

I regjeringens rundskriv F-02/2007 om statstilskudd til drift av barnehager, kap. 4 står det noe om tilskudd til tiltak for å bedre språkforståelsen blandt minoritetsspråklige barn i førskolealder: Målgruppen er minoritetsspråklige barn i førskolealder. Minoritetsspråklige barn defineres her som barn med en annen språk- og kulturbakgrunn enn norsk, engelsk, svensk, dansk eller samisk. I kapittel 4.7 om veiledning for bruk av tilskuddet står det blandt annet at det oppfordres til å benytte tilskuddet til tospråklige assistenter og/eller ekstra personell som kan jobbe aktivt med norskopplæring. Det nevnes også kjøp av språkmateriell og bøker. (Internett: www.regjeringen.no kunnskapsdepartementet. Statstilskudd til drift av barnehager)

Det er altså barnehagens ansvar å søke kommunen om midler slik at de kan tilrettelegge for språkopplæring på en mest mulig tilfredsstillende måte. Det stiller krav til førskolelærerne og de som skal avgjøre hva som er den beste pedagogiske tilretteleggelsen i språkopplæring for tospråklige barn. (Gjervan, Anderson og Bleka, 2006)

5.0 Drøfting og refleksjon

Her skal jeg drøfte mine funn opp imot teorien jeg har skrevet om i kapittel to og min problemstilling: Det kommer frem fra intervjuene at begge barnehagene har flere års erfaring i å ta imot tospråklige barn. *Bhg1* har ikke hatt konkrete opplegg for språkopplæring, men de har hatt fokus på at barna skal lære norsk. Nå har de ikke særlig fokus på det fordi de mener det er stor forskjell på å ha barn nummer to og tre i en søskenflokk og å ha barn som ikke har

noen erfaring med det norske språket i barnehagen. *Bhg2* har tilrettelagt språkopplæring gjennom nedskrevne planer for språkopplæring. I fjor hadde de en person som gikk i 100% ekstra-ressurs med ansvar for språkopplæringen. I år følger de fortsatt planen, men har ingen ekstra-ressurs.

5.1 Tilnærming til mangfold

Når det skal tilrettelegges for språkopplæring i en barnehage er det av betydning hvilken tilnærming til mangfold barnehagen har. Blir mangfold og tospråklighet verdsatt og anerkjent i barnehagen? Det virket som om *bhg2* på nåværende tidspunkt var mere engasjerte i tospråklige barn og motiverte for deres språkopplæring. Altså at de i motsetning til *bhg1* har en mere ressursorientert tilnærming til mangfold. Men det er egentlig vanskelig å definere om disse barnehagene har en ressursorientert tilnærming til mangfold eller ikke fordi det går også mye på holdninger til mangfold og det er ikke mitt undersøkelsesområde. Det blir ikke enten eller, men heller om de i større eller mindre grad er ressursorientert eller problemorientert. Men grunnen til at *bhg2* nå kan virke som en mere ressursorientert barnehage kan også henge sammen med at kommunen som *bhg2* tilhører, og dermed også virksomhetslederen for barnehagene i denne kommunen, nylig har utarbeidet et forslag til en strategiplan for mottak og integrering av innvandrere som snart skulle til høring. Det er mulig at det fungerer som anerkjennelse, og dermed også en motivasjon, ovenfor barnhagen i forhold til den jobben de gjorde i fjor angående de tospråklige barna.

5.1.1 Tospråklig assistent

Forskjellen på om barnehagen har en problemorientert tilnærming til mangfold eller en ressursorientert tilnærming vil ofte vise seg i forhold til tilretteleggingen for tospråklig assistanse og tiltak for språkstimulering og kunnskaper. (Gjervan, Anderson og Bleka, 2006) Men selv om hverken *bhg1* eller *bhg2* har tospråklig assistent tilsatt så fortalte de begge at de hadde prøvd å skaffe, men det fantes ikke tilgjengelig for øyeblikket. Det er ikke noe jeg kan bekrefte, men jeg tar deres ord for det. Derfor sier ikke det noe mere om deres tilnærming til mangfold.

Når en tospråklig assistent som er sammen med de tospråklige barna i hverdagen og snakker deres morsmål med dem og oversetter til norsk når det er nødvendig, vil språklig variasjon

høres og synes i barnehagen. Da vil også de norske barna bli inkludert i barnehagens språklige mangfold. Det kan være mulig at det hjelper til å gjøre ulike språk til noe barna synes er helt naturlig. Og dermed kan det virke anerkjennende ovenfor de tospråklige barna og bidra til likeverdighet i barnegruppa. (Gjervan, Anderson og Bleka, 2006)

En tospråklig assistent kan da fungere som et ”støttende stillas” ved at de kan hjelpe de tospråklige barna til å få innpass hos de andre barna, altså prøve å bygge en bro av likeverdighet mellom de tospråklige barna og de norske. Da blir en av den tospråklige assistentens oppgaver å gjøre morsmålet til noe som er naturlig. Barn som ikke snakker norsk så godt trenger støtte fra en voksen i å vise hvem de er for de norske barna. (Sand, 2008) Når det etterhvert blir tydelig at barna behersker interaksjon og særlig lek med de norske barna kan assistenten trekke seg mere tilbake, og ”ta ned stillaset”. I lek får barna mulighet til å lære det norske språket gjennom de norske barna. *Bhg2* fortalte om gutten som etterhvert fant sin egen bro over til de norske barna og ble godtatt i leken fordi han var god i fotball. Jeg støtter meg også til Piaget som snakker om viktigheten av å ha likverdige samarbeid- og diskusjonspartnere for å utvikle seg i sosialiseringprosessen. Da er det viktig at barna får innpass i leken sånn at de får mulighet til det.

Når det gjelder inkludering av norske barn i språkopplæringen så sier *bhg2* at de valgte å ikke ta med norske barn når de skulle ha språkopplæring fordi det ble nok med de tre hun hadde. Men er dette en bra måte å verdsette og anerkjenne disse barnas tospråklighet? Det hadde kanskje vært en mulighet å inkludere de norske barna uten at de må ut av gruppa. Fordi at når språkopplæringen foregår på et eget rom hver eneste gang kan det gjøre at det blir gjort til noe utilnærmelig, ukjent og skremmende. Anerkjennelse av mangfold må være tilstede i hverdagen. Det er viktig at vi lærer barna at det å være forskjellige er noe som er naturlig. (Gjervan, Anderson og Bleka, 2006) Alle barn har ulike ressurser som de kan bidra med i barnehagen.

5.2 Morsmålets betydning

Måten de to barnehagene har tilnærmet seg tilretteleggingen for språkopplæring har mest sannsynlig noe med hvor mye kunnskap de har om morsmålets betydning. Under intervjuene, og også i samtaler før og etter, skinner det igjennom at de ikke har prioritert morsmålet til barna særlig høyt. Det kan virke som om det er ren norskopplæring som har stått i fokus.

Dette kommer også frem i interjuet i *bhg1* hvor informanten forteller at mange av foreldrene har vært interisert i at barna skal "bli norsk", og at de dermed ikke skulle fokusere på deres kultur og morsmålet. Informanten fortalte at barnehagen godtok dette for å respektere foreldrenes mening. Men er det riktig avgjørelse?

5.2.1 Morsmåletets betydning i forhold til identitet

I forbindelse med at jeg jobbet som vikar i en barnehage fikk jeg høre om et barn som var født i Norge med begge foreldre født og oppvokst i et annet land. De ville at gutten bare skulle lære seg norsk og de prøvde å snakke norsk til han hjemme. Men da de skulle besøke bestemoren i opprinnelseslandet til foreldrene fortalte de i ettertid at gutten hadde syntet det var frustrerende å ikke kunne kommunisere med dem som sto han så nært. Etter dette bestemte de seg for at gutten skulle få lære seg språket fra dette landet også. Dette illustrerer at vi som førskolelærere også kan være gode veiledere når vi er bevisst på en slik problemstilling. Ved å forklare våre erfaringer og komme med gode råd gjør vi foreldrene oppmerksom på ting de kanskje ikke har tenkt på. Så kan de avgjøre hva de vil gjøre. Når barna lærer seg foreldrenes språk har de større mulighet til å ta del i foreldrenes kulturarv. Dette styrker barnets identitet og tilhørighet. (Hefte fra Utdanningsdirektoratet "Hør på maken")

Det står også i Rammeplanen side 29, kapittel 2.5 om språklig kompetanse at "*språket er personlig og identitetsdannende og nært knyttet til følelser. Morsmålet er viktig for opplevelse av egen identitet og mestring på mange områder.*"

At morsmålet er nært knyttet til følelser har stor betydning i forhold til foreldrenes oppdragelse også. De må kunne kommunisere med barna gjennom et språk de er følelsesmessig knyttet til. Og at barna har et godt forhold til sitt morsmål og behersker det godt hjelper også til med å opprettholde et godt forhold til foreldrene, som da kan fortsette sin oppdragelse slik de har gjort. Hvis de ikke har et felles språk vil foreldrene antageligvis få mindre selvtillit i forhold til oppdragerrollen. Det bør barnehagen prøve å unngå gjennom å støtte foreldrene i deres rolle. (Sand, 2008)

Det kan virke som om barnehagene jeg intervjuet ikke er fullt bevisst på, eller at de ikke har nok kunnskap om, denne bakgrunnen for morsmåletets betydning. Fordi begge informantene i

de ulike barnehagene fortalte at deres barnehage oppfordret foreldrene til å snakke morsmålet hjemme, det er bra. Men *bhg2* fortalte også hun visste at det ene foreldrepåret snakket en del norsk med barna og at barna snakket bare norsk seg i mellom. Og det var det samme i *bhg1*; et tospråklige søskenpar i barnehagen snakker bare norsk seg imellom, også hjemme. Det beste hadde vært å informert foreldrene om morsmålet i forhold til foreldrene og oppdragerrollen. På en annen side er det veldig bra at foreldrene er positiv til å lære norsk fordi det vil antageligvis påvirke motivasjonen til barna. Her støtter jeg meg til Mead's teori om betydningen av foreldrene som er positive til norsk og dermed motiverer barna til å lære seg det nye språket i kraft av å være en av de signifikante andre.

5.2.2 Morsmålets betydning i forhold til norskopplæring

"En rekke barn har et annet morsmål enn norsk og lærer norsk som andre-språk i barnehagen. Det er viktig at barna blir forstått og får mulighet for å uttrykke seg. Barnehagen må støtte at barn bruker sitt morsmål og samtidig arbeide aktivt med å fremme barnas norskspråklige kompetanse." (Rammeplanen, kapittel 2.5, s.29)

Jeg vil si at *bhg2* her følger Rammeplanen og arbeider aktivt med å fremme barnas norskspråklige kompetanse ved at de har en skriftlig plan med mål på hvordan språkopplæringen skal foregå. I motsetning til *bhg1* som er mest opptatt av det som skjer i hverdagen. Som selvfølgelig også er viktig, men å jobbe målrettet er mere resultatorientert.

Det står også i Rammeplanen side 29, kapittel 2.5 om språklig kompetanse at *"Et godt utviklet morsmål er en grunnleggende forutsetning for den videre språklige utviklingen....."*. Det er fordi sammenhengen mellom ord og begrep er viktig. Når barnet har et godt utviklet morsmål og kan de fleste ord og begrep på sitt morsmål er det en god plattform for å lære seg norsk. Barnet kan bruke kunnskapen fra morsmålet i tilegnelsen av norsk. Det er viktig at barnehagen er bevisst på hva barnet faktisk kan på sitt morsmål. (Sand, 2008) *Bhg1* sa de hadde benyttet seg av TRAS-skjema på de tospråklige barna for å kartlegge hva de kunne, men hun sa også at det ikke stemte helt i forhold til hva de faktisk kunne på sitt morsmål. Men de sier at de bruker foreldrene noe i arbeidet for å finne ut hva barnet kan på sitt språk. Dette sier noe om at hun er bevisst viktigheten av morsmålet, men hun forteller ikke hvorfor det er viktig. Når man skal tilrettelegge for språkopplæring må barnehagen skape motivasjon for å lære. Da må man anerkjenne og verdsette den kunnskapen og erfaringen barna allerede har.

5.3 Hvordan skape motivasjon for å lære norsk?

Språket læres gjennom å brukes. Barnehagen må oppmuntre og motivere barnet til å snakke norsk. (Sand, 2008)

Stovner sykehjems barnehage har skrevet en prosjektrapport om barn som ikke kan norsk. Der kommer det fram at barna må få mulighet til å snakke norsk for å bli bedre til det. Dermed kommer det ann på hvordan den voksne etterhvert kan få barna i samtale. Men når de observerte barna og seg selv så oppdaget de at den voksne kan demotivere barna til videre samtale ved at de hele tiden er opptatt av å formidle læring. Derfor er det en viktig faktor i å skape motivasjon for å lære, at de voksne har en anerkjennende kommunikasjon med barna. Her henviser de til Berit Bae som sier at i en anerkjennende kommunikasjon er partene i en relasjon like mye verd og har noe å bidra med. Og at det er bedre å ha en mere lyttende og observerende kommunikasjonsmåte framfor en påpekende veiledende. (Prosjektrapport fra Stovner sykehjems barnehage, ”Skal jeg si deg noe?”, Upublisert studie, Oslo, ukjent årstall)

5.3.1 Kompetanse

Bhgl fortalte om at de hadde vært på kurs og erfart å få fortalt et norsk eventyr på kurdisk og ved hjelp av konkreter. Konkreter vil her si for eksempel at dyrene som var i eventyret ble vist som figurer. Hun sa de kunne følge med på eventyret selv om de ikke kunne språket. Dette sier hun at var engasjerende. Dette sier noe om at hvis de tospråklige barna for eksempel får høre et norsk eventyr på sitt morsmål, kan de godt føle mestring ved at de kan forstå dette eventyret om det blir lest på norsk med konkreter.

Følelsen av å mestre denne forståelsen vil kanskje føre til motivasjon for å lære norsk fordi at i følge Frønes henger kompetanse, mestring sammen med motivasjon. Den som lykkes i noe og føler seg kompetent vil også ha et ønske om å lære mere, bli mere kompetent. Følelsen av å være kompetent gjør også noe positivt med selvbildet og selvtiliten. (Frønes, 2006)

Kompetanse og mestring vil da også henge sammen i forbindelse med barn og lek. Når barnet merker at det får innpass i leken sammen med de norske føler det seg kompetent og ønsker å lære mere. Dette blir da en motivasjon for å mestre leken enda bedre gjennom å lære seg norsk. Da vil leken bli utviklende og meningsfull. I motsetning til det som *bhgl* forteller kan

skje; når barn i lek opplever frustrasjon (altså ikke kompetanse) over å ikke forstå eller bli forstått kan de bli fysisk voldsom. Dette kan kanskje medføre utestenging fra leken. En sosial utstøting kan skape et dårlig forhold til det nye språket barnehagen ønsker at barnet skal lære. (Barnehagefolk, nr2/2009, s.71, kilde. Børn & Unge nr 13/2009)

5.3.2 Foreldre

Foreldrenes motivasjon for å lære norsk vil antageligvis ha en betydning for om barna også er motivert. Dette forteller *bhg2* at de hadde erfart. Informanten forteller at et foreldrepar virket veldig positive og engasjerte i å lære seg norsk, og her var barna også veldig motiverte. I motsetning til et annet foreldrepar som de følte ikke var så motiverte, noe som igjen gjenspeilet seg på barna. Da blir det også barnehagens jobb å være med på å motivere foreldrene gjennom et godt foreldresamarbeid. Som for eksempel kan være å invitere foreldrene inn i barnehagen som *bhg2* forteller at de har tenkt på at de burde gjøre. Det kan hjelpe foreldrene i å føle trygghet ved å vise hva barnehagen i Norge går ut på, forteller informanten. Hvis barnehagen og foreldrene har et godt samarbeidsforhold med foreldrene vil det henge sammen med barns følelse av tilhørighet og trivsel i barnehagen. (Gjervan, Anderson og Bleka, 2006)

Og *bhg1* forteller at når foreldrene er trygg på barnehagen så møter de opp med barna. Dermed får barna en større mulighet for å lære seg norsk.

5.3.3 Tilhørighet

Når barna møter et personale som har en ressursorientert holdning til mangfold vil barn med ulik språklig bakgrunn kunne kjenne seg igjen i hverdagens innhold. Alle barns ulike kunnskaper og erfaringer må få konsekvenser for valg av innhold for aktiviteter i hverdagen. For eksempel kan alle i barnehagen lære seg en sang de tospråklige barna har med seg fra sitt morsmål. Da blir det også en sterkere tilknytning til det som skjer hjemme og i barnehagen for de tospråklige. (Gjervan, Anderson og Bleka, 2006)

Dette virket det ikke som om *bhg2* hadde tenkt på. Her forteller for eksempel informanten at de ikke har og aldri har hatt bøker som er skrevet på et annet språk en norsk. Derimot hadde

bhg1 for eksempel invitert en mor til barnehagen som hadde lest en bok fra deres hjemland og hun kunne fortelle at det hadde vært populært.

Til slutt bør det nevnes at vi ikke må glemme å se helheten i barnets utviklings- og læringsprosesser. *"Hvis vi er for opptatt av at barnet skal lære språk kan vi glemme å dekke barnets behov for kognitiv, emosjonell og språkutvikling som helhet."* (Gjervan , Andersen og Bleka, 2007, s.125)

6.0 Konklusjon

Gjennom drøfting av innsamlede data opp imot teori har jeg kommet fram til at barnehagen bør tilnærme seg mangfold med en ressursorientert holdning i arbeidet for å legge til rette for språkopplæringen av de tospråklige. Da er grunnlaget lagt for at forholdet mellom barnet, foreldrene og barnehagen skal fungere bra sammen. Noe som antageligvis vil henge sammen med ønske om å lære norsk for både foreldre og barn. Med denne tilnærmingen til mangfold vil barnehagen for eksempel prøve å skaffe seg tospråklig assistent sånn at barnet kan få mulighet til å lære/vedlikeholde morsmålet.

Morsmålet er viktig for barns identitet og tilhørighet til deres kulturarv. Gode forhold til nær familie kan også opprettholdes gjennom morsmålet. Og foreldrene kan fortsette sin oppdragelse av barnet på et språk de kan. Morsmålet er også viktig i forhold til å lære seg norsk. Fordi at de kan benytte seg av den språkkunnskapen de allerede har på sitt morsmål gjennom ord og begrep.

Gjennom en tospråklig assistent kan også barnet få hjelp til å vise de andre barna hvem det er, noe som kan hjelpe det tospråklige barnet inn i den viktige og utviklende leken med likeverdige partnere. Når barnet begynner å mestre leken vil det antageligvis føle motivasjon til å bli enda flinkere. Det kan være med på å være en motivasjon for å lære norsk.

Hvordan barnehagen benytter seg av tilskuddet fra staten har betydning for det tospråklige barnet. For eksempel hvis det ikke er mulig å skaffe en tospråklig assistent må de ansette en ekstra-ressurs som kan følge barnet i norskopplæringen. De bør også skaffe seg språkmateriell til opplæring av norsk og bøker fra opprinnelseslandet til barnet. Bøkene kan være noe

gjenkjennende og en måte for barnet å føle tilhørighet til barnehagen. En annen måte kan være at alle barna skal lære seg en sang det tospråklige barnet kan ifra sitt morsmål. Dette kan også være en måte å opprette/opprettholde et godt foreldresamarbeid fordi barnehagen viser at familiens bakgrunn blir akseptert og anerkjent. At foreldrene har et godt forhold til barnehagen henger sammen med barns trivsel og tilhørighet til familien. Det kan også ha betydning for om foreldrene møter opp med barnet eller ikke. Hvis de møter opp har barnet større mulighet til å utvikle seg språkmessig.

Litteraturliste

- Dalland, Olav: **Metode og oppgaveskriving for studenter**, Oslo, Gyldendal Norsk Forlag, 2007
- Frønes, Ivar: **De likeverdige**, Oslo, Gyldendahl Norsk Forlag AS, 2006
- Gjervan, Marit al.: **Se Mangfold!**, Oslo, J.W. Cappelens Forlag AS, 2006
- Gulbrandsen, Liv Mette: **Oppvekst og psykologisk utvikling**, Oslo Universitetsforlaget, 2006
- Kunnskapsdepartementet 2006: **Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver**
- Larsen, Ann Kristin al.: **En bok om oppvekst**, Bergen, Fagbokforlaget, 2008
- Sand, Sigrun: **Ulikhet og fellesskap**, Vallset, Oplandske Bokforlag ANS, 2008
- Prosjektrapport fra Stovner sykehjems barnehage, "Skal jeg si deg noe?", Upublisert studie, Oslo, ukjent årstall
- Kilde: Børn & Unge nr 13/2009, "Ingen garanti for bedre språk", **Barnehagefolk**, nr 2(2009), s.71
- Internett: www.regjeringen.no kunnskapsdepartementet, "Statstilskudd til drift av barnehager". November, 2009

Intervjuguide

1. a) Hvilken bakgrunnskompetanse har du? (Utdanning, stilling, kurs som er relevant)
2. a) Hvordan tilrettelegger barnehagen for utvikling og læring på morsmål og andrespråket i barnehagen?
b) Hadde dere individuelle tilpassede opplegg i forhold til alder og språkutvikling?
c) Brukes evt noen form for observasjon og kartlegging av barnets språk på forhånd?
d) Inkluderes barn med norsk som morsmål i opplegget?
3. a) Hadde dere skrevne planer, evt med mål?
b) Finnes det noen form for kartlegging, om barnet har hatt framgang eller ikke?
c) Hvilke hjelpemidler brukes evt i språkopplæringen?
4. Hvordan samarbeider pedagogisk leder med morsmålsassistent?
5. Hvilke utfordringer kan barnehagen møte når et barn ikke kan norsk?
6. Blir det gjort noen spesielle tiltak i forhold til to-språklige barn som skal begynne på skolen, i samarbeid med skolen evt? Hvilke?
7. a) Hvordan blir resten av personalet informert i opplegget?
b) Hvordan blir de inkludert?
8. a) Hvordan blir foreldre informert om opplegg?
b) Blir de involvert i opplegget? På hvilken måte?
9. a) Hvilke tanker har du angående norskopplæringen for barn i barnehagen, hva er du mest fornøyd med og hva ville du endret på?
b) Noen tanker om hvordan det burde vært?
10. Er det noe jeg bør spørre om, eller er det noe du mener er viktig som jeg ikke har spurt om? Eventuelt begrepsforklaring?

